VNS 15/2022 vp Valtioneuvoston selonteko kansallisesta ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmasta vuoteen 2030

Luonnonvarakeskus 31.1.2023

Jaana Sorvali ja Katriina Soini

Aluksi

Luonnonvarakeskus ollut mukana KISS2030 valmistelussa:

- Kansallisen sopeutumissuunnitelma 2022 seurantaryhmän jäsenenä
- KISS2030 valmistelutyötä tukeneessa sihteeristössä
    - KISS2030 tausta-aineistojen tuottaminen ja lausuntoyhteenvedot
- Lausuntojen antajana

KISS2030 vahvuudet 1/2

1) kattaa laajasti yhteiskunnan eri toimialat ja toimijat, erityisesti yhdessä hallinnonalakohtaisten, tarkennettujen sopeutumissuunnitelmien kanssa.

2) tunnistaa ja kiinnittyy selkeästi muuhun olemassa olevaan politiikkaan ja strategiatyöhön sekä jo toteutettaviin toimenpiteisiin eri hallinnonaloilla.

3) korostaa kunta- ja aluetason sopeutumistoimien edistämistä, jotka ovat keskeisiä käytännön toimenpiteiden toteuttamisen kannalta.

4) esittää selkeästi keskeiset ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvät taustat (jo havaitut muutokset, vaikutusskenaariot, riskit ja haavoittuvuudet).

KISS2030 vahvuudet 2/2

5) sisältää selkeän toimeenpanokokonaisuuden, johon sisältyy selkeästi määritetty ja ajankohtainen visio (”hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa”) ja visiota kohti vievät päämäärät tavoitteineen.

6) vahvistaa ilmastonmuutokseen sopeutumisen etenemisen kannalta keskeistä tietopohjaa ja viestintää.

7) kiinnittää huomiota toimeenpanon järjestelmälliseen seurantaan ja arviointiin.

8) tunnistaa selkeitä lisäselvitystä kaipaavia asiakokonaisuuksia (saamelaisten ilmastonmuutokseen sopeutumisohjelma, osaamisen kehittäminen, työsuojelun kehittäminen ja julkiset hankinnat).

9) huomioi saadun lausuntopalautteen (127 lausuntoa) läpinäkyvästi tuoden sidosryhmien näkemyksiä laajasti mukaan vielä valmistelun loppuvaiheissa.

KISS2030 lisäarvo ja resurssointi

- Kansallinen sopeutumissuunnitelma 2030 tunnistaa laajasti muut meneillään olevat politiikkaprosessit.
- Useat tavoitteet linkittyvät noiden jo olemassa olevien prosessien tukemiseen.
- Erityishuomio ja lisäresurssit toimenpiteille, jotka keskeisintä sopeutumisen sisältöä.
- Resurssointi suureksi osaksi vahvistumatonta tai tehtävät hoidetaan virkatyönä.
- Sopeutumistyölle tulisi varmistaa sen tarvitsemat resurssit niin virkavastuulla tehtävän työn osalta kuin myös muiden toimijoiden kohdalla.

Tiukemmat tavoitteet

- Kansallisen tason strategista suunnittelua ja ennakointia koskevissa tavoitteissa asetetaan tavoitevuodeksi 2030:

  Tavoite 1. Sopeutuminen on integroitu valtioneuvoston ja ministeriöiden strategiseen suunnitteluun ja ennakointiin vuoteen 2030 mennessä.

  Tavoite 2. Hallinnonalakohtainen sopeutumistyö on suunnitelmallista ja sen toimeenpanon edellytykset on turvattu vuoteen 2030 mennessä.

- Tavoitevuosi 2030 kaukana, erityisesti kun molemmat toimenpiteet antavat vasta pohjaa varsinaiselle konkreettiselle sopeutumistyön järjestämiselle ja toteuttamiselle.

Keskeisten toimialojen painotus

- Osa keskeisistä toimialoista ja teemoista on mainittu hyvin yleisesti, eikä niiden edistämiseksi ei ole esitetty toimenpiteitä.
    - Mainitaan yhteys hallinnonalakohtaisiin sopeutumissuunnitelmiin, jotka sisältävät toimialojen tarkemmat tavoitteet ja toimenpiteet.
- Ei ole kuitenkaan selvää missä määrin viittaus velvoittaa toimeenpanemaan hallinnonalakohtaisia suunnitelmia ja mahdollistaa resurssien käytön mainittujen toimenpiteiden suorittamiseen.
- Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan sopeutumissuunnitelmaa ei ole vielä julkaistu, joten yhteys jää heikoksi eikä ole mahdollisuutta tarkistaa minkälaisia ja missä laajuudessa toimenpiteitä on esitetty.
- Tavoite 2 seurannan keinoksi lisätty ministeriöiden sopeutumistyön vuosittaisen seurantavelvoite, jonka kautta hallinnonalakohtaisten toimenpiteiden painoarvoa pyrittiin lisäämään.

Oikeudenmukaisuus

- Kansallinen sopeutumissuunnitelma 2030 olisi voinut tuoda painokkaammin esille suunnitelman toteuttamiseen liittyviä oikeudenmukaisuuskysymyksiä, johon olisi liitetty myös oikeudenmukaisuutta vahvistavia päämääriä ja tavoitteita.
- Suomi on laaja maa ja alueellinen eriytyminen on voimakasta niin elinkeinoissa kuin sosioekonomisessa hyvinvoinnissa.
- Suomalaisen yhteiskunnan sopeutumistoimilla on myös vaikutuksia Suomen rajojen ulkopuolella.
    - Esimerkiksi alueellinen oikeudenmukaisuusnäkökulma tulisi olla poikkileikkaavana näkökulmana muiden mainittujen oikeudenmukaisuuskysymysten lisäksi.

Luke ©LUONNONVARAKESKUS

Luontopohjaiset ratkaisut

- Luontopohjaiset ratkaisut tulisi ymmärtää laajemmin kuin teknisinä, ”ylhäältä alas” -toteutettavina ratkaisuina.
- Tämä luontopohjaisten ratkaisujen kokonaisuus tulisi liittää kansalaisten ja paikallisyhteisöjen tietoisuuden edistämiseen ja omaehtoisuuteen ratkaisujen pohtimiseen ja toteuttamiseen
- Keskeistä olisi luoda valmiuksia yhteistyön luomiselle erilaisin politiikkatoimin.

Hillintä ja sopeutuminen yhdessä

- Kansallisesta sopeutumissuunnitelma 2030 puuttuu pohdinta hillinnän ja sopeutumisen integroinnista sekä yhteisvaikutuksista (synergies and trade-offs).
- Lausuntokierroksen perusteella suunnitelmaa tarkennettiin viittauksilla maankäyttösektorin muihin politiikkainstrumentteihin.

Ilmastonmuutokseen mahdollisuudet

- Ilmastonmuutoksen mukanaan tuomat mahdollisuudet ja hyödyt on käsitelty suunnitelmassa varsin lyhyesti.
- Ilmastolaki kuitenkin painottaa myös mahdollisuuksien tarkastelua.
- Tulevaisuuden suoriin taikka epäsuoriin mahdollisuuksiin tarttumisen edellytyksenä on laaja-alainen mahdollisuuksien tarkastelu.

Luke ©LUONNONVARAKESKUS

Kiitos!

Luke ©LUONNONVARAKESKUS